1. חֲטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן הַחֵרֶם וְגַם גָּנְבוּ וְגַם כִּחֲשׁוּ וְגַם שָׂמוּ בִּכְלֵיהֶם: יהושע ז יא
2. וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת בְּרִיתִי הֵפַר: בראשית יז יד
3. וְהָיָה הַנֹּלְכָד בַּחֵרֶם יִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ כִּי עָבַר אֶת בְּרִית יְיָ וְכִי עָשָׂה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל: יהושע ז טו
4. וַיּוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעַר אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וְסָקְלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמָתָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כב כא
5. וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת עָכָן בֶּן זֶרַח וְאֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאַדֶּרֶת וְאֶת לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת בְּנָיו וְאֶת בְּנֹתָיו וְאֶת שׁוֹרוֹ וְאֶת חֲמֹרוֹ וְאֶת צֹאנוֹ וְאֶת אָהֳלוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ וַיַּעֲלוּ אֹתָם עֵמֶק עָכוֹר: יהושע ז כד
6. וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עֲכַרְתָּנוּ יַעְכָּרְךָ יְיָ בַּיּוֹם הַזֶּה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶבֶן וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם בָּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בָּאֲבָנִים: יהושע ז כה
7. וָאֵרֶא בַּשְּׁלַל אַדֶּרֶת שִׁנְעָר אַחַת טוֹבָה וּמָאתַיִם שְׁקָלִים כֶּסֶף וְלִשְׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וָאֶחְמְדֵם וָאֶקָּחֵם וְהִנָּם טְמוּנִים בָּאָרֶץ בְּתוֹךְ אָהֳלִי וְהַכֶּסֶף תַּחְתֶּיהָ: יהושע ז כא
8. וַיִּקָּחוּם מִתּוֹךְ הָאֹהֶל וַיְבִאוּם אֶל יְהוֹשֻׁעַ וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְצִקֻם לִפְנֵי יְיָ: יהושע ז כג
9. וַיִּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעַי בִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר עַד הַשְּׁבָרִים וַיַּכּוּם בְּמוֹרֶד וַיִּמַּס לֵבֶב הָעָם וַיְהִי לְמָיִם: יהושע ז ה
10. תֶּחָנוּנִים יְדַבֵּר רֵשׁ וְעָשִׁיר יַעֲנֶה עֲזוּת: משלי יח כג
11. וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה: תהלים קו ל
12. וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַّגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף: במדבר כה ט
13. וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲהָהּ אֲדֹנָי אֱלֹהִים לָמָּה הֶעֱבַרְתָּ הַעֲבִיר אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הַיַّרְדֵּן לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַאֲבִידֵנוּ וְלוּ הוֹאַלְנוּ וַנֵּשֶׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן: יהושע ז ז
14. וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל יְיָ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי: שמות ה כב
15. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ קُם לְךָ לָמָּה זֶּה אַתָּה נֹפֵל עַל פָּנֶיךָ: יהושע ז י
16. וְהָיָה בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשַׂדְתָּ אוֹתָם בַּשִּׂיד: דברים כז ד
17. כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לֹא הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: יהושע יא טו
18. וַעֲשִׂיתָ לְעֵי וּלְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ רַק שְׁלָלָהּ וּבְהֵמְתָּהּ תָּבְזּוּ לָכֶם שִׂים לְךָ אֹרֶב לָעִיר מֵאַחֲרֶיהָ: יהושע ח ב
19. וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: יהושע ה יג
20. וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְיָ עַתָּה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ: יהושע ה יד

מסורת הש"ס

א) [בס"ח: במלות], **ב)** ב"ב קמח:, **ג)** [ע"ל והכתיב], **ד)** לקמן פב:, **ה)** מגילה ג. ע"ש, **ו)** שמכנין בו למילה, **ז)** [לף לג:].

לעזי רש"י

אורטייא"ש [אורטיא"ש]. סרפדים.

אלו"ם. אלום.

מוסף רש"י

פלילות. ריב (לקמן פב:).

רבינו חננאל

מלשון חטא ישראל אע"פ שחטא ישראל קרי להו רחמנא. ביני חלפי מין הדס רע כדגרסינן בפרק לולב הגזול. וגם עברו את בריתי וגם לקחו מן החרם וגם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם ה' גם. מלמד שעבר על חמשה חומשי תורה. א"ל ריש גלותא לרב הונא עכן חטא בניו ובנותיו מה עשו שלקחן יהושע. א"ל וליטעמיך כל ישראל מה חטאו. אלא לדדותם. כלומר לייסרם כדכתיב וכל ישראל ישמעו ויירא. כתיב וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים תרתי עבד בהו אמר רבינא כגון בגדים וכלי' בשריפה בעלי חיים בסקילה. כתיב ויציקום לפני ה' מלמד שחבטן עמד ואמר רבון כל העולמים על זה יפלו רובה של סנהדרין כו'. אמר רב תחנונים ידבר רש זה משה רבינו ועשיר יענה עזות זה יהושע שאמר ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן ואסיקנא האי דנפל יהושע קמי המלאך בלילה משום דאמר ליה אני שר צבא ה' עתה באתי. וגמירי דלא מפקי השדים שם שמים לבטלה שאילולי כך אסור לאדם לתת שלום לחבירו בלילי שמא שר הוא ונמצא

עכן מ"ע מיענוש. ישראל עליה הלא מן הנסתרות היא: **חטא ישראל.** מדלא אמר חטא העם עדיין שם קדושתם עליהם: **חילפי.** אורטייא"ש: **מושך בערלה.** משך את עור אמתו תמיד עד שנסתרבבה וכיסתה את ראש הגיד כדי שלא ירגה מהול: **פשיטא.** הא ר' אילעא גופיה אמר דעבר על כל התורה: **לא פקר.** לא הפקיר עצמו כל כך: בנערה המאורסה כתיב כי עשתה נבלה בישראל: **כולי האי.** רע לשמים ורע לבריות לגייס את משפחתה ולאוסרה על בעלה: **דיניה כנערה המאורסה.** נצטוו לסקלו: **לרדותן.** שילאו את קלקולו ויזהרו בעצמן ולא יוסיפו למעול במרס: **הרלוי לשריפה.** כסף וזהב ובגדים: **הרלוי לסקילה.** הוא שורו ובהמותיו. וקנס היה לרדות את האחרים: **אילעלא דמילתא.** טלית של צמר נקי בן יומו [1] שמכנסין אותו למילת מלבישים לבוש שלא יתלכלך לאמרו: **סרבלא דלריפא.** לבוש בגריף שקורין אלו"ש: **זה משה.** כשהיה צריך לנקש רחמים על ישראל היה מדבר בלשון רכה: **פלילות.** דין: **ולו הואלנו.** ולולי שהואלנו ליסב ולא לעבור את הירדן משמע שטוב היה לנו שלא לקיים מצוותך שאמרת לנו קום עבור את הירדן: **קוס לך.** משלך ומידך היתה זאת להם שאף כשגילך נענשו שלא קיימת את דברי: **ריקתם ששים מיל.** הר גרזים והר עיבל רחוקים ששים מיל מן הירדן במסכת סוטה (דף לו.) ושם הקימו את האבנים: **כן עשה יהושע.** מקרא כתוב כן ולא יפה דרש רבי שלא שיהושע שינה: **אסה גרמת לסה.** שלא היה לך לאסור עליהם ביאת יריחו: **והיינו דקאמר להו בני.** רק שלוה והמתה תבוח שלא תחרימם עוד: **היכי עביד.** דמשתחוה לאדם בלילה דכיון דאמר לו הלנו אתה אם לצרינו (יהושע ה) מכלל דלילה הוא דאי ביממא וכי לא היה מכיר בין שרי ישראל לשרי אומות העולם: **שמא שד הוא.** ואין מוציאין שם שמים על המזיק ושנוי שם שמים הוא שנאמר (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום וכ"ש שאין משתחוה דומה כמשתחוה לשעיריים: אמר

עכן מאי טעמא איענוש משום דהוו ידעי ביה אשתו ובניו [1] חטא ישראל אמר רבי אבא בר זבדא אע"פ שחטא ישראל הוא אמר ר' אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה [1] וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם אמר ר' אילעא משום ר' יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה שנאמר חמשה גם ואמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא עכן מושך בערלתו היה כתיב הכא וגם עברו את בריתי וכתיב התם [2] את בריתי הפר פשיטא מהו דתימא במצוה [ה] גופיה לא פקר קמ"ל [3] וכי עשה נבלה בישראל א"ר אבא בר זבדא מלמד שבעל עכן נערה המאורסה כתיב הכא וכי עשה נבלה וכתיב התם [4] כי עשתה נבלה בישראל פשיטא מהו דתימא כולי האי לא פקר נפשיה קמ"ל רבינא אמר דיניה כנערה המאורסה דבסקילה אמר ליה ריש גלותא לרב הונא כתיב [5] ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנותיו ואת שורו ואת חמורו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו אם הוא חטא בניו ובנותיו מה חטאו אמר ליה וליטעמיך אם הוא חטא כל ישראל מה חטאו דכתיב [5] וכל ישראל עמו אלא לדדותן ה"נ כדי לרדותן [6] וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים בתרתי אמר רבינא הראוי לשריפה לשריפה הראוי לסקילה לסקילה [7] וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה ומאתים שקלים כסף רב אמר איצטלא דמילתא ושמואל אמר סרבלא דצריפא [8] ויציקום לפני ה' אמר רב נחמן בא וחבטם לפני המקום אמר לפניו רבש"ע על אלו תיהרג רובה של סנהדרין דכתיב [9] ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש [10] ותניא שלשים וששה ממש דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה וכי שלשים וששה היו והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה איש אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב [10] תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות תחנונים ידבר רש זה משה ועשיר יענה עזות זה יהושע מאי טעמא אילימא משום דכתיב ויציקום לפני ה' ואמר רב נחמן בא וחבטן לפני המקום אטו פנחס לא עביד הכי [ז] (דכתיב) [11] ויעמד פנחס ויפלל ותעצר המגפה [7] ואמר ר' אלעזר ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד שעשה פלילות עם קונו בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו רבונו של עולם על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף מישראל דכתיב [12] ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף ואלא מהכא [13] למה העברת העביר את העם הזה את הירדן משה נמי מימר אמר [14] למה הרעתה לעם הזה אלא מהכא [13] ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן [15] ויאמר ה' אל יהושע קום לך דריש ר' שילא א"ל הקב"ה שלך קשה משלהם אני אמרתי [16] והיה בעברכם את הירדן תקימו ואתם ריחקתם ס' מיל בתר דנפק אוקים רב אמורא עליה ודרש [17] כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה א"כ מה ת"ל קום לך א"ל אתה גרמת להם והיינו דקאמר ליה בעי [18] ועשית לעי ולמלכה כאשר עשית ליריחו ולמלכה וגו' [19] ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו' [20] ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי [ויפול יהושע אל פניו ארצה וישתחו] היכי עביד הכי והאמר רבי יוחנן [ה] אסור לו לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דקאמר ליה אני שר צבא ה' עתה באתי וגו' ודילמא משקרי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה א"ל

דנסתרות משעברו וגגלות נעולם אמר ליה רבי נחמיה וכי עכן על הנסתרות והלא כבר נאמר עד עולם ומי קאי עד עולם אנסתרות ע"כ יש להשוותן דבאותו ענין דקאי אגגלות קאי אנסתרות דמסתמא קאי בשוה אם איתא דקאי אתרוייהו אלא ודאי לא קאי אנסתרות כלל שזו היא הסברא דלא מיענשי אחריני עלייהו לעולם ולא כתיב נסתרות אלא להקיש להו גגלות דכשם שלא ענש על הנסתרות קודם שעברו שזהו הסברא כך לא ענש על הגגלות ולהכי איתא היקש ונקודה דאי לאו נקודה ה"א דאהני היקש דלא מיענשי עונשא רבא אכל זוטא מיענשי לפי שהיה להם למחות קמ"ל נקודה דלא מיענשי כלל ולפי' נקודה דעי"ן לא ימיעב לר' נחמיה:

ואתם ריחקתם ששים מילין. דהר גרזים והר עיבל היו רחוקים ששים מיל מן הירדן כדאיתא בפרק אלו נאמרין (סוטה דף לו.) ויש לתמוה והלא כדין עשה דהא כתיב והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ומה היה יכול לעשות שלא מגא הר גרזים והר עיבל עד שם ובפרק אלו נאמרין [1] פליגי תנאי דתניא הלא המה בעבר הירדן מעבר הירדן ואילך דברי ר' יהודה פירוש ברמוז מן הירדן היושב בערבה אלו הר גרזים והר עיבל שיושבין בהן כותים ר"א אומר הלא המה בעבר הירדן סמוך לירדן דאי מעבר הירדן ואילך והכתיב והיה בעברכם את הירדן וס"ל לר"א דהר גרזים והר עיבל שבסמוך לירדן דבר הכתוב ושנים היו וביהושלמי אמר מה מקיים רבי אליעזר הר גרזים והר עיבל ג' גבשושית עשו וקראו לאחת הר גרזים ולאחת הר עיבל על דעתיה דר' יהודה ששים מיל הלכו באותו היום על דעתיה דר' אליעזר לא זזו ממקומן והשתא ר' שילא דהכא סבר דקרמי כר' אליעזר והיה לו ליהושע לעשות כן והוא הלך להר גרזים והר עיבל שניו הכותים ורב דאמר הכא דיהושע שפיר עבד מני סבר כרבי יהודה או כר' אליעזר:

חיישינן שמא שד הוא. דוקא בשדות ובהרים מקום שאין בני אדם מצויין דשכיחי שם שדים אפי' ביום כדהיא דפ' בתרא דיבמות (דף קכב. ושם) שעלה להר אבל בעיר אפילו בלילה לא חיישינן דאי לאו הכי היאך אדם נותן שלום לחבירו בלילה והיאך אשה מתגרשת בלילה והא דלא משני הכא דחזו לה בבואה דבבואה כדמשני (בימות שם) משום דאין בבואה ניכרת בלילה: הא

---

1. חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן הַחֵרֶם וְגַם גָּנְבוּ וְגַם כִּחֲשׁוּ וְגַם שָׂמוּ בִּכְלֵיהֶם: יהושע ז יא
2. וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת בְּרִיתִי הֵפַר: בראשית יז יד
3. וְהָיָה הַנֹּלְכָד בַּחֵרֶם יִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ כִּי עָבַר אֶת בְּרִית יְיָ וְכִי עָשָׂה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל: יהושע ז טו
4. וַיּוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעַר אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וְסָקְלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמָתָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כב כא
5. וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת עָכָן בֶּן זֶרַח וְאֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאַדֶּרֶת וְאֶת לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֹתָיו וְאֶת שׁוֹרוֹ וְאֶת חֲמֹרוֹ וְאֶת צֹאנוֹ וְאֶת אָהֳלוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ וַיַּעֲלוּ אֹתָם עֵמֶק עָכוֹר: יהושע ז כד
6. וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עֲכַרְתָּנוּ יַעְכָּרְךָ יְיָ בַּיּוֹם הַזֶּה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶבֶן וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם בָּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בָּאֲבָנִים: יהושע ז כה
7. וָאֵרֶא בַּשְּׁלַל אַדֶּרֶת שִׁנְעָר אַחַת טוֹבָה וּמָאתַיִם שְׁקָלִים כֶּסֶף וְלִשְׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וָאֶחְמְדֵם וָאֶקָּחֵם וְהִנָּם טְמוּנִים בָּאָרֶץ בְּתוֹךְ אָהֳלִי וְהַכֶּסֶף תַּחְתֶּיהָ: יהושע ז כא
8. וַיִּקָּחוּם מִתּוֹךְ הָאֹהֶל וַיְבִאוּם אֶל יְהוֹשֻׁעַ וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְצִקֻם לִפְנֵי יְיָ: יהושע ז כג
9. וַיִּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעַי בִּשְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר עַד הַשְּׁבָרִים וַיַּכּוּם בְּמוֹרֶד וַיִּמַּס לֵבֶב הָעָם וַיְהִי לְמָיִם: יהושע ז ה
10. תֶּחָנוּנִים יְדַבֵּר רֵשׁ וְעָשִׁיר יַעֲנֶה עֲזוּת: משלי יח כג
11. וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה: תהלים קו ל
12. וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַّגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף: במדבר כה ט
13. וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲהָהּ אֲדֹנָי אֱלֹהִים לָמָּה הֶעֱבַרְתָּ הַעֲבִיר אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הַיַّרְדֵּן לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַאֲבִידֵנוּ וְלוּ הוֹאַלְנוּ וַנֵּשֶׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן: יהושע ז ז
14. וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל יְיָ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי: שמות ה כב
15. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ קُם לְךָ לָמָּה זֶּה אַתָּה נֹפֵל עַל פָּנֶיךָ: יהושע ז י
16. וְהָיָה בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשַׂדְתָּ אוֹתָם בַּשִּׂיד: דברים כז ד
17. כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לֹא הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: יהושע יא טו
18. וַעֲשִׂיתָ לְעֵי וּלְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ רַק שְׁלָלָהּ וּבְהֵמְתָּהּ תָּבְזּוּ לָכֶם שִׂים לְךָ אֹרֶב לָעִיר מֵאַחֲרֶיהָ: יהושע ח ב
19. וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: יהושע ה יג
20. וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְיָ עַתָּה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ: יהושע ה יד

אמר לו אמש ביטלתם כו'. עתה נאמר דרשו' מדקאמר ליה עתה נאמר מכלל דמילתא אחריתי א"ל דמהדר ליה עתה נאמר כשהעריב בין הערביים קרי ליה נמי אמש שאין זה אלא לשון ערבית: **ועכשיו ביטלתם ס"ת.** וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת עסקי מלאכות צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל שאם המתנה ולא במצור: **עתה נאמר.** על שם [ב] עכשיו נאמר ליפרע. מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה לכך נאמר בעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק שלן בעומקה של תורה: **אביך האמורי.** תרח ואבותיו מכנען בא: **אמרה רוח פסקונית.** [ג] גבריאל: **אתה מכליס אותם.** שאתה קורא אותם אמורי וחיתי: **ריבך ריב אתה רעך.** אם יש לך להוכיח את ישראל הוכיחן בעצמם וסוד של אברהם ושרה אל תגל לבזותם פן מה תעשה בבואם אברהם ושרה לפניך ואומרים מה חטאנו לך שאתה מכלימנו: **ומי איש ליה רשותא.** לגבריאל כולי האי להטיח דברים כלפי מעלה: **כיון שסוגר.** שאין לו רשות לבקש רחמים (ד) כיון שגברה חימה: **שוב.** אין מלאך אחר פותח בבקשה כי לא יועיל: **היערוך שועך לא בצר.** כך היו אומרים תכיריו לאיוב כלום הקדמת שועך לא בצר עד לא באה הצרה אם היית עושה כן היו הכל מאמינים את כחך: **כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין גריס.** יכולים להסתיר מלמעלה: **לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמינים את כחו.** שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהו לו מסטיינים מלמעלה. והכי משמע היערוך שועך אם באתה לערוך שועך כזאת תערכהו לא בצר שלא יהו לך גריס ושהכל יהו במאמני כחך: **זמרי.** הוא עכן כדמפרש לקמיה וכולהו הכתוב עם שאר [ה] אחיו שהיו לדיקים: **כתיב זמרי וכתיב עכן.** הכא קאשיב לבני זרח ולא כתיב עכן וביהושע (ו) כתיב ויקח יהושע את עכן בן זרח אלמא בריה הוא: **רב ושמואל.** דאמרי תרוייהו הוא עכן הוא זמרי חד אמר עכן שמו כו': **מעשה זמרי.** נוקף כדאמרן לעיל [ע"א] בא על נערה המאורסה ועוד שנעשו וגנבו ישראל בעווונו כמו שנעשו על ידי זמרי דמתו עשרים וארבעה אלף [ז] וכאן רובה של סנהדרין [שם]: **עיכן.** גלגל עליהם פקודות עוונותיהם כעכנא זו שמתגלגלת בהיקף עגול: **ויקו.** ומאי איכפת לן דקאמרו רבנן דא"כ כל אדם אומר כן. ומשני שלא להוציא לעז כו': **אי אפשר.** שכבר נגמר הדין: **וכי כל כמיניה.** וכי נאמן הוא דחשדינן ליה [ח] לאהדי למימר יהא קולר תלוי בצואר עדים: **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דבר המכחיש את הראשון דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד אלהגדה קמייתא קפיד קרא ואפי' מיחשדינהו נמי לא מיבעי דאיכא למימר דהאי דהדרי בהו דאמרי מה לנו לחוב בדמו: **דיהבי טעמא למילתייהו.** מפני שנאה פלונית היינו שונאים אותו: **דבעיא מכפא.** [ט] מעשה במוכס אחד ישראל רשע אחד שמת וכו ביום מת אדם גדול בעיר ובאו כל בני העיר ונתעסקו במטתו וקרובי אותו מוכס הוציאו גם את מטת המוכס אחריו וקפצו עליהם אויבים והניחו המטות וברחו והיה שם תלמיד אחד שישב לו עם מטת רבו לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם ונתחלפ' להם מטתו בשל מוכס והיה אותו תלמיד לועק ולא הועיל וקרובי המוכס קברו את החכם ונלטער בה אותו תלמיד מאד מה חטא גרם ליקבר זה בבזיון ומה זכה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה נראה לו רבו בחלום ואמר לו אל תלטער בא ואלך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול ובא ואלך אותו האיש בגיהנם ועיר של פתח גיהנם סובב באשניו אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי ולכך נענשתי זה פעם אחת הכין שעורה לשר העיר ולא בא שר העיר ומילקה לענייש וזה היה שכרו אמר אותו תלמיד עד מתי יהא אותו האיש נדון בדין קשה אמר לו עד שימות שמעון בן שטח ויכנס תחתיו אמר לו למה אמר לו מפני גשים מכשפיות ישראליות שיש באשקלון ואינו עושה בהן דין למחר סיפר לאותו תלמיד דברים שמעון בן שטח מה עשה כינס שמונים בחורים בעלי קומה והיה אותו היום יום גשמים ונתן כד גדולה ביד כל אחד ואחד וקיפל טלית בתוכם ואמר להן הזהרו בהן שהן שמונים ובשעה שתכנסו יגביה איש אחת מהן מן הארץ ושוב אין מכשפות שולטות בכם ואם לאו לא נוכל להם הלך לו שמעון בן שטח לטרקלין שלהם והניח הבחורים מבחוץ אמרו לו מי אתה אמר להן מכשף אני ולנסותכם בכשפים באתי אמרו לו ומה כשפיס בידך אמר להן יכולני להביא לכם שמונים בחורים עטופי טליתות נגוזות ואע"פ שהוא יום גשמים אמרו לו הנראה יצא לאוץ ורמז להם הוציאו הטליתות מן הכדים ונתעטפו בהן ונכנסו ואחז כל אחד את אחת מהן והגביה וילכו להם והוציאום ותלאום כולם ונתקנאו קרוביהם בדבר ובאו שיש מהם וכוונו דבריהם והעידו על בנו של שמעון בן שטח חיוב מיתה וגמר דינו וכשהיה יוצא ליסקל אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לי ואם אינו כן תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי וקולר תלוי בצואר עדים ושמעו אלו ומזרו בהם ונתנו טעם לדבריהם ממתת [ט] שנאת הנשים ואעפ"כ לא נפטר: **מתני' מפשיטין אותו את בגדיו.** כדאמר אותו [י] בלא כסותו: **מלפניו.** ערותו בחתיכת בגד: גמ' קולר תלוי בצואר עדים פשיטא כל כמיניה לא צריכא דקא הדרי בהו סהדי וכי הדרי בהו מאי הוי [א] כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא צריכא [ב] דאע"ג דקא יהבי טעמא למילתייהו [ג] (כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא): **מתני'** [ד] היה רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין אותו את בגדיו האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי רבי יהודה וחכ"א [ה] האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה: גמ'

[ו] א"ל אמש ביטלתם תמיד של בין הערביים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה על איזה מהן באת א"ל [1] עתה באתי מיד [2] וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה [3] אמר שמואל בר אוניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר [1] עתה באתי אמר ליה אביי לרב דימי האי קרא במערבא במאי מוקמיתו ליה [3] אל תצא לריב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אותך רעך ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל בשעה שאמר לו הקב"ה ליחזקאל לך אמור להם לישראל [4] אביך האמורי ואמך חתית אמרה רוח פסקונית לפני הקב"ה רבש"ע אם יבואו אברהם ושרה ויעמדו לפניך אתה אומר להם ומכלים אותם ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל ומי אית ליה רשותא כולי האי אין דא"ר יוסי ברבי חנינא שלש שמות יש לו פיסקון איטמון סיגרון פיסקון [א] שפוסק דברים כלפי מעלה איטמון שאוטם עונותיהן של ישראל סיגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח [5] היערוך שועך לא בצר א"ר אלעזר [6] לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא [7] (לא) הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר מרשעי [8] ישראל שריד ופליט ריש לקיש אמר כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה: מנין שכיפר לו וידויו וכו': תנו רבנן מנין שכיפר לו וידויו שנאמר [6] ויאמר לו יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' היום הזה היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא וכתיב [7] ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כולם חמשה מאי כולם חמשה [9] כולן חמשה הן לעוה"ב כתיב זמרי וכתיב [8] עכן רב ושמואל חד אמר עכן שמו ולמה נקרא שמו זמרי שעשה מעשה זמרי וחד אמר זמרי שמו ולמה נקרא שמו עכן שעיכן עונותיהן של ישראל: אם אינו יודע להתוודות כו' רבי יהודה אומר כו' לנקות עצמן: וינקו עצמן כדי שלא להוציא לעז על בתי דינין ועל העדים ת"ר [10] מעשה באדם אחד שיצא ליהרג אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לכל עונותי ואם אין בי עון זה תהא מיתתי כפרה לכל עונותי וב"ד וכל ישראל מנוקין והעדים לא תהא להם מחילה לעולם וכששמעו חכמים בדבר אמרו להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזירה אלא יהרג ויהא

[1] יעתה באתי מיד. [2] וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה. [3] אמר שמואל בר אוניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר [1] עתה באתי אמר ליה אביי לרב דימי האי קרא במערבא במאי מוקמיתו ליה. [3] אל תצא לריב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אותך רעך ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל. [4] אביך האמורי ואמך חתית. [5] היערוך שועך לא בצר. [6] לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא לא הקדים אברהם אבינו תפלה [לצרה] בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט: אמר ר' יוחנן [לעולם] יבקש אדם רחמים שיהא הכל מאמצין כחו שנאמר וכל מאמציך כח ומניין שכיפר לו וידויו שנאמר יעכרך ה' ביום הזה היום הזה אתה עכור ואינך עכור לעוה"ב כו': [גרסינן בירושלמי] שור היוצא ליסקל ונמצאו עדיו זוממין ר' יוחנן אמר כל הקודם בו זכה ורישׁ לקיש אמר הפקר טעות הוא וכן עבד היוצא ליסקל והקדישוהו בעלים ונמצאו עדיו זוממין ר' יוחנן אמר זכה לעצמו ריש לקיש אמר יאוש טעות הוא ואם אינו יודע להתוודות אומרים לו אם מיתתי זו כפרה על כל עונותי כו': ת"ר מעשה באחד שיצא ליהרג אמר אם יש לי עון זה לא תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ואם אין בי עון זה כו'. ירושלמי שמעון בן שטח היו ידיו חמומות. אתת סיעת לרצנין ואסהידו על בריה עידות מכוונת ונגמר דינו מי נפק למיתקטל אמרי ליה מרי שקרין אנן בעי אבוה מחזירה א"ל אבא אם בקשת להיות חשודה על ידיך עשה אותי כאיסקופא. מעשה בחסיד שהיה מהלך בדרך וראה שני בני אדם נזקקין לכלבא. אמרין אנן ידעין בהאי חסיד אזל ומסהיד עלן ומרן דוד קטיל לן אלא נקדמיה ונסהיד עליה נגמר דינו ליהרג. הוא שאמר דוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי מחרבו של אוריה ומכלבו של חסיד: ת' יהודה בן פזי סלק לעיליתא דבי מדרשא וראה ב' בני אדם נזקקין זה לזה. אמרו לו ר' הב דעתך דאת חד ואנן תרי:

[ט] (מגילה ג. עירובין סג.). [כ] (עי' תוספות עירובין סג.: ד"ה מיד ותוס' מגילה ג. ד"ה וילן). [ג] (עירובין סט מגילה שם). [ד] (עי' תוספות מגילה כא.). [ה] (בפ"ג: משנתיהן שלן). [ו] גי' ר"ש אמר ר' יוחנן. [ז] (תוספתא פ"ט). [ח] (מתוכות יח: ב"ב קסח. מכות ג.). [ט] (גי' הערוך בערך בעיא וכהרא מעשה דבעיא סהוא מוכסא עכ"ל כרס על מלא דבעיא לא פירש כלום ומלה לפרשו על נכון) ועי' בירושלמי פ"ו הלכה ט ושם המוכסן שם כר מעיין ותמצא שם שנייים רגים מפרטי המעשה שהביא רש"י כאן. [י] סוטה כג.. [כ] נע"י: שם. [ל] (עי' מ"ש רש"ל בח"א על דברי רש"י לקמן אלמא כריה הוא ועי"ק). [מ] (במדבר כה). [נ] (לקו רש"ם). [ס] (כל המעשה הלזה איתא בירושלמי חגיגה פ"ב בר"ב תוס' תגיגה טו: ד"ה אם בשיני קלתן). [ע] (ל"ל קנאת). [פ] (ויקרא כד).

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ג מהלכו' עדות הלכה ה סמג עשין קט טוש"ע חו"מ סימן כט סעיף ה:
יב ג ד מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין קנ:

מוסף רש"י

אמש בטלתם כו'. בתשובה שהשיבו עתה נאמר אנו למדין תחלת דברי המלאך, האשימן בשני דברים, אמש כלומר כשהעריב היום הזה, היה לכם להקריב תמיד הערב ובטלתם אותו וגשתיתם במחרת העיר מנס, שאין זמן מלחמה בלילה משתחקך, ועכשיו. שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה, שהרי אינכם נלחמים בלילה (מגילה ג.). **עתה באתי.** על של עכשיו (שם) מדכתיב וחרנו שלופה בידו מכלל דלפורענות בא ועתה באתי דקאמר ליה הכי קאמר ליה על עניינה של עכשיו באתי, ומדאנערך למימר על של עכשיו מכלל דאמרי הוי אחריתי, ומאי היא, הכי קאמר ליה אמש בטלתם תמיד של בין הערביים, נערב ביטלתם התמיד ועכשיו שמשיכה אתם מבטלים תלמוד תורה, לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה, והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מדכתיב קרא אחרינא במלחמה של עי שהיתה אחריה וילך יהושע כו' (עירובין סג.). **מיד וילן יהושע כו'.** לא בתוחו הלילה מיד אלא בלילה שלר לעי ובכי קאמר מיד חזר יהושע מדבריו וכשבא לילה אחר במצור עסק בתורה (מגילה ג.). **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דגני עדות חדא הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו' (בחובות יח:).

רבינו חננאל

משתחוה לו ומסקנא דשמעתא דתלמוד תורה גדול מהקרבת תמידין: **ס"** רוח פסקונית מלאך הוא כדכתיב עושה מלאכיו רוחות ואמר ר' יוסי ב"ר חנינא שלש שמות יש לו. פסקון שנתנה לו רשות לפסוק דברים. אטמון שאוטם עונותיהן של ישראל. סגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח. א"ר אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שנאמר היערוך שועך לא בצר שאילמלא לא הקדים אברהם אבינו תפלה [לצרה] בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט: **אמר** ר' יוחנן [לעולם] יבקש אדם רחמים שיהא הכל מאמצין כחו שנאמר וכל מאמציך כח ומניין שכיפר לו וידויו שנאמר יעכרך ה' ביום הזה היום הזה אתה עכור ואינך עכור לעוה"ב כו': [גרסינן בירושלמי] שור היוצא ליסקל ונמצאו עדיו זוממין ר' יוחנן אמר כל הקודם בו זכה ורישׁ לקיש אמר הפקר טעות

מסורת הש"ס

גליון הש"ם

גמ' לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. וכ"כ בירושלמי פ"ג דתענית ואיתא שם עוד תרצ"ל אם סדרת תפלה לא תהא מוכר פין אלא הרחב פין ומלגלגו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כיון שסוגר וכו' לבקש רחמים (כיון) מז"מ וכ"כ ס"א כגון:

הגהות הגר"א

[א] שפיבה דברים כו' כ"כ ופסקנית אלל כל הלשה: [ב] רש"י ד"ה פסקנית גגריאל. כ"כ אינו כן:

תורה אור השלם

1. ויאמר לא כי אני שר צבא יי עתה באתי ויפל יהושע אל פניו ארצה וישתחו ויאמר לו מה אדני מדבר אל עבדו:
יהושע ה יד
2. וישלחם יהושע וילכו אל המארב וישבו בין בית אל ובין העי מים לעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם: וישימו העם את כל המחנה אשר מצפון לעיר ואת עקבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק:
יהושע ח יג
3. אל תצא לריב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אתך רעך: ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל:
משלי כה ח-ט
4. ואמרת כה אמר אדני אלהים לירושלם מכרתיך ומולדתיך מארץ הכנעני אביך האמרי ואמך חתית:
יחזקאל טז ג
5. היערך שועך לא בצר וכל מאמצי כח:
איוב לו יט
6. ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך יי ביום הזה וירגמו אתו כל ישראל אבן וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים:
יהושע ז כה
7. ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרע כלם חמשה: דברי הימים א ב ו
8. ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנתיו ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור:
יהושע ז כד

גמ' פרק אחד. כלומר מעט ממנו מלפניו. ויש לומרים פרק תחיכת גבד. ולשון פרק בתרוייהו ליתני טורגלי"ן: **ולא אופה.** דאין אשה נסקלת ערומה: **ור' יהודה.** אמר לך אותו לאו למעוטי אשה אתא אלא לאורויי לן דנסקל ערום דמאותו נפקא לן בלא כסותו: **לא שנא הוא ולא שנא היא.** שהרי אין כאן מיעוט והשוה הכתוב [1] איש לאשה לכל מיתות שבתורה [2]: **להרהורא.** שמא יתנו בה עיניהם ויבואו לידי הרהור דאי לאו האי טעמא נהי דלרבנן לא אצרכה קרא להפשיטה נעביד לה אגן כדי שתמות מהר: **בבגדיה.** של סוטה: **נקרעו.** כדרך כל הנקרעים: **נפרמו.** קרע משונה לכאן ולכאן ולחתיכות קטנות: **וסותר את שערה.** קלעי שערה: **ונוסרו כל הנשים.** ואם לא היו מקלקלין אותה אין כאן ייסור אם תלא זכאה ואמו מתכוונים לנישאה ואפילו היא זכאה שלא נטמאה מכל מקום פרוצה היתה שהרי קינא לה ונסתרה: **הכא.** דמיקטלא אין ייסור גדול מזה וטעמא לאו משום הרהור היא: **מיפה יפה.** ולא תנזהו: **בזויי דאיגא עדיף ליה.** כלומר גדול בעיניו טפי מניחא דגופיה הלכך נוח לה שתיסקל בלבושה ותשתה למות ואע"ג דאיכא לערא דגופא ולא תבזה אותה להפשיטה הלכך זו היא ברירת מיתה יפה: **ניחא דגופא עדיף ליה.** גדול בעיניו טפי מבזיוי הלכך כשתפשיטנה זו היא יפה לה: **מתני' היה גבוה שתי קומות.** ומפילו משם לאחר: **הופכו על מחניו.** כשהוא מושכב פרקדן הוא מגונה יותר: **גמ' תנא וקומה שלו.** שהיה מפילו מעומד ולא מיושב: **ומי בעינן כולי האי.** דבגלאו הכי ליכא שיעור מיתה: **מה בור שהוא כדי להמית.** משנה היא בבבא קמא (דף נ:) אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה חייב בגפילת שור וחמור אם כן למה נאמר בור מה בור שיש בו כדי להמית והיינו עשרה טפחים דסתם בור אינו פחות מעשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית ומאי ניהו עשרה טפחים היו פחותין מכאן ונפל לתוכן שור וחמור ומת פטור. אלמא עשרה הוי שיעור להמית: **מיפה יפה.** שימות מהר: **מינוול.** אם גבוה יותר מדאי מתפזר גופו ואברין מתפרקין וכריסו נבקעת: **מיין שבדחייה.** נידונו העוגעים בהר סיני ת"ל ירה לא תגע וגו': **ירה.** לשון השלכה כמו (שמות טו) ירה ביום ומשמעות דרש ולא ריבויא: **מיין.** שסקילת אבנים הוזכרה שם ת"ל סקול דהוא לשון אבנים דכתיב (דברים כב) וסקלוה (כל) אנשי עירה באבנים: **ומנין שבסקילה ובדחייה.** אם הולך לשתיהן כגון שדחפוהו ולא מת: **ת"ל כי סקול יסקל או ירה יירה.** ריבויא הוא דאי מדא מיניהו דווקא קאמר או הא או הא ליכתוב כי סקול או ירה מדכתיב הני לרבויי כתבינהו: **שאם מת בדחייה יצא.** לכך נאמר או לאחר: **ומיין שאף לדורות.** כל מייני סקילה תהא דחייה שם: שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אוכלים אלא בזמן שהוא שלם ולא כשהוא חסר והוא קרא במילואים כתיב וי"ל [דף נט.] התם ילוף טפי משום דאשכחן גבי דדרשינן בהן דדרשינן התם לעיל מיניה מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו עליו פסולין שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא פגום:

גמ' תנו רבנן האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו ואשה שני פרקים בין מלפניה בין מלאחריה מפני שכולה ערוה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא [1] ורגמו אותו מאי אותו אילימא אותו ולא אותה והכתיב [2] והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אלא מאי אותו אותו בלא כסותו הא אותה בכסותה רבי יהודה אומר אותו בלא כסותו לא שנא איש ולא שנא אשה [3] למימרא דרבנן חיישי להרהורא ורבי יהודה לא חייש להרהורא והא איפכא שמענא להו [7] דתנן [8] הכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שמגלה את לבה וסותר את שערה רבי יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו ואם היה שערה נאה לא היה סותרו אמר רבה התם היינו טעמא שמא תצא מב"ד זכאה ויתגרו בה פירחי כהונה הכא [9] הא מקטלא וכי תימא אתי לאיתגרויי באחרנייתא [10] אמר רבה גמירי אין יצר הרע שולט אלא במי שעיניו רואות אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא דרבי יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנין דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא אמר קרא [3] ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכינה הכא אין לך ייסור גדול מזה וכ"ת ליעביד בה תרתי [11] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [4] ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה לימא דרב נחמן תנאי היא לא דכולי עלמא אית להו דרב נחמן והכא בהא קמיפלגי מר סבר בזיוני דאיניש עדיפא ליה טפי מניחא דגופיה ומר סבר ניחא דגופיה עדיף מבזיוני: **מתני'** [5] בית [6] הסקילה היה גובה שתי קומות אחד מן העדים דוחפו על מתניו נהפך על לבו הופכו על מתניו ואם מת בה יצא ואם לאו השני נוטל את האבן ונותנו על לבו אם מת בה יצא ואם לאו רגימתו בכל ישראל שנאמר [5] יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה: **גמ'** [6] תנא וקומה שלו הרי כאן שלש ומי בעינן כולי האי ורמינהו [7] מה בור שהוא כדי להמית עשרה טפחים אף כל כדי להמית עשרה טפחים אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [4] ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה אי הכי ליגבהיה טפי משום דמינוול: אחד מן העדים דוחפו: תנו רבנן מניין שבדחייה ת"ל [6] ירה ומנין שבסקילה ת"ל [6] סקל יסקל או ירה ומנין [7] שאם מת בדחייה יצא תלמוד לומר או ירה יירה [8] מניין שאף לדורות כן ת"ל **הא** אותה בכסותה. ולאו מקרא דרשי דהא ליכא מיעוט לאכי דלאותו אלעזר למידרש בגלא כסותו אלא היינו טעמא דמדפרש משום הרהורא לו משום בזיונא: **אלא** במה שעיניו רואות. והא דאמר סוף פ"ק דמגילה (דף טו.) כל האומר רחב רחב מיד נקרי האמר התם ביודעה ומכירה: **ברור** לו מיתה יפה. י"מ משום דלרעך כמוך לא שייך מחיים דחייך קודמין [9] וי"מ משום דכתיב בריאה דקרא לא תקוס ולא תטור ולשון נקימה היינו מיתה כדאמרינן לקמן בפ' אלעזר מיתות (דף נב:) גבי נקום ינקם כשהוא אומר והכאתי עליהם חרב כו':

ורמינהי מה בור. הא דפריך משור אאדם משום דהתם נמי דרשינן שור ולא אדם: **מה** בור שיש בו כדי להמית. בב"ק (דף נ:) פ"ה משום דסתם בור עשרה וקשה לר"ת אדרבה סתם בור יותר מעשרה כדאשכחן ביוסף וירמיה שהושלכו לבור וכדאשכחן בבור שמילא ישמעאל בן נתניה חלליס וכאן פירש דסתם בור אינו פחות מי' מיהו קשה דפריך בריש ב"ק (דף ג. ושם) אילימא אב' ו' ותולדה ט' לא ט' כתיבי ולא עשרה כתיבי ומשני והתם יהיה לו אמר רחמנא וקיים להו לרבנן דעשרה מיתה עבדי תשעה ניזקין עבדי מיתה לא עבדי אלמא מהתם ילפינן ומפר"ת דסתם בור הוי יותר מעשרה ותרוויהו לריכי דאי כתב רחמנא והמת יהיה לו ה"א בכל ענין שימות אפילו בפחות מי' כתב רחמנא בור ואי כתב רחמנא בור ה"א בעמוק כ"כ דאי אפשר שלא ימות בו כתב רחמנא והמת יהיה לו בראוי למות בו דהיינו עשרה דקיים להו לרבנן דעבדי מיתה והא דפריך התם סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לניזקין אע"ג דט' לא כתיבי כלל סברא הוא כי היכי דעשרה אב למיתה משום דיש בו כדי להמית תשעה נמי אב לניזקין דיש בו כדי להזיק אי נמי משום דכתיב תרי זימני בור כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור (שמות כא) דדרש בירושלמי אחד בור למיתה ואחד בור לניזקין: **מניין** שבדחייה. סקילה נאמר תחילה בפסוק ואפילו הכי עבדינן לה לנפוף משום דאשכחן קראי דסמוך סקילה למיתה דכתיב (דברים יז) וסקלתם באבנים ומתו [10]: **מניין** שאף לדורות בו'. אפילו לרב דיליף דורות משעה בריש הקומץ רבה (מנחות דף יט: ושם) אילטריך קרא לרבויי הכא לדורות דה"א סיני שאני והא דאמרינן בפ' טבול יום (זבחים דף קא.) דאמר ליה אהרן למשה שמא לא שמעת שהותרה אמיעות אלא בקדשי שעה ולא בקדשי דורות ה"ק שמא כך נאמר לך בפירוש ות"ת למאן דלא יליף בריש הקומץ רבה [11] (שעה מדורות) האמר בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף ס.) מזבח שנפגם אין אוכלים בגינו שירי מנחה שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח כל זמן שהוא שלם ולא כשהוא חסר ומנין שהוא קרא במילואים כתיב וי"ל שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא פגום:

מסורת הש"ס

[1] [מוס' פ"ט] סוטה ח., [2] [סוטה כא: לעיל מג. ע"ש], [3] [סוטה ח. כל הסוגיא], [4] שם ז., [5] [5] הא קא מיקטלא בל"ל כש"ל, [6] [סוטה ח. ע"ש], [7] [סוטה שם:] לקמן נב. פסחים עה. כתובות [8] [ב"ק נא.], [9] [לקמן נב.] ב"ק נא., [10] ב"ז שם [תוס' פ"ט], [11] [ב"ק כ:], [2] [ל"ל ומיין. רש"ן], [3] אשה לאיש בל"ל, [4] [קדושין לב.], [5] [ב"מ סב.], [6] [וע"ע תוס' פסחים ו: ד"ה אבל בחד], [7] [ל"ל דורות משעה], [8] [דף נט.],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הפכו וכו' בשהוא מושכב. עי' תשובת שבות יעקב ח"ל סימן ה:

מוסף רש"י

פרק אחד. תחיכת בגד מלפניו ואחר כל גופו ערום (סוטה ח.). שכולה ערוה. לחוריה ופיה, שבית הבושת נראה משני לדדין (שם). אלא מאי אותו אותו בלא כסותו. הא דממעטו אשה לענין ערום, דנפיק מהאי קרא מיעוטא, לאותו משמע ולא כסותו ולהכי נקט ליה לאמי משמעותא דערום גלשון זכר גבי איש, לתימנא הא לאותה בכסותה (שם כג:). חייש להרהורא. שלא יתנו הרואין את לבם בה (שם ח.). אוחז בבגדיה. בבית הלאור שלה. אם נקרעו. איני מושב. פרימה גדולה מקריעה. שנקרעה לקרעים הרבה, דמינגיי"ר בלע"ז, כמו (שבת עד:) האי דפרים מלקא (שם). וסותר את שערה. מקליעתו (שם). שמא תצא מב"ד זכאה. שעיורה תמצא ולא יכלקוה המיס ויתגרו בה. ויהיו רודפים אחריה כל ימיה, פרחי כהונה. נקט עלי שם שהיו מצויין בעזרה יותר משאר העם (שם). אתי לאיתגרויי באחרנייתא. על ידי שראו את זו ערומה מתגברה יצרם בנשים אחרות (שם). גמירי. מסורת בידי מרבותי (שם). דרבנן אדרבנן לא קשיא. בתמיה דשנין ר' יהודה ולא מיישב לשנוי דרבנן (שם). אמר קרא ונוסרו כל הנשים. נעשתה מאי אתרי דרבנן שתצוה לנישה ואפילו היא טהורה, משום דנוסרו כל הנשים, שלא יביאו עצמן לידי חשד ותהיינה נזועות (שם ח.). הכא. שהיא נסקלת, אין לך ייסור גדול מזה לאחרות (שם). ליעביד בה תרתי. מיתה ובזיון (שם). מר סבר בזיוני דאיניש עדיפא ליה. חשוב על האדם ושנוי לו טפי מנגעה דגופיה, הלכך מיתה יפה היא לנסקל לבוש, ואע"פ שעברו נמשך שאינו ממהר למות, ולא ליסקל ערום ויתבזה, ודבי יהודה סבר נעדיף דגופא עדיף ליה חוז היא מיתה יפה לו ליסקל ערום ואע"פ שמתבזה ולא יסקל בלבושו ויתבזה לעברו (שם).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה יא סמג עשין כד:

יד ב מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ה סמג עשין קא:

טו ג מיי' פי"ב מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סח טור שו"ע חו"מ סימן תי פעיף ו:

טז ד מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ה סמג עשין קא:

תורה אור השלם

1. הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל הַשֹּׁמְעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה: ויקרא כד יד
2. וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וְסִקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ: דברים יז ה
3. וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן הָאָרֶץ וְנוֹסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמָּתְכֶנָּה: יחזקאל כג מח
4. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יח
5. יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשֹׁנָה לְהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יז ז
6. לֹא תָגֵעַ בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בְּמִשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: שמות יט יג

לעזי רש"י

טורנצי"ן [טרונצו"ן]. קָטֵע.

רבינו חננאל

האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי ר' יהודה וחכ"א אין האשה נסקלת ערומה ואקשי' למימרא מאי דר' יהודה לא חייש להרהורא ורבנן חיישי להרהורא והא בענין סוטה איפכא שמענא להו דתנן וכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו אם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבה כולה ר' יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו כו' ושני רבא התם בענין סוטה חיישי' שמא תצא מב"ד זכאה ויתגרו בה פרחי כהונה כו' שאר השמועה פשוטה היא: [**מתני'**] בית הסקילה היה גבוה שתי קומות כו' תנא וקומה שלו הרי כאן שלש איני והא תנן בפרק שור שנגח מה בור שהוא כדי להמית עד עשרה טפחים אף כל שהוא כדי להמית עד עשרה טפחים הנה י' טפחים דיי כדי להמית ופירק רב נחמן בענין להמיתו במהרה כדי שלא יצטער לפיכך מגביהין אותו ג' קומות ואם תאמר אי הכי ליגבהיה טפי חיישינן שמא תיבקע כרסו ויצאו בני מעיו לחוץ ויבא לידי ניוול. ירושלמי פריקי בין הנסקל לנופל הכי אינו

דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת משמיה דר' יאשיה אמרי אינון דחבטין תורא בחייליה אין בו משום ריסוק אברים קומי ר' פינחס חבטו תורא בחייליה אמר לון בחייכון שרוני שרוניה וקם וערק אמר ברוך שבחר בחכמים ובדבריהם שאמרו אילין דחבטין תורא בחייליה אין בו משום ריסוק אברים: **ומניין** שטענו סקילה שנאמר סקול יסקל ומניין שטענו דחייה שנאמר ירה יירה סקול יסקל זו סקילה ירה יירה זו דחייה ומניין שטענו ב' דחיות ת"ל יירה. ת"ר מניין שאף לדורות כן שנאמר כי סקול יסקל או ירה יירה ואם לאו נוטל האבן